

FYLKESMANNEN I SØR - TRØNDELAG

MILJØVERN AVDELINGEN

RAPPORT

7-1989

LANDBRUKSKONTROLLEN
1989

FAGGRUPPE:

- FISK
- KART OG DATA
- NATURVERN, FRILUFTSLIV
- VANN, AVLØP, RENOVASJON
- VILT
- VASSDRAGSFORVALTNING

TRONDHEIM

1. BESKRIVELSE AV KONTROLLOPPLEGGET

Kontrollopplegget ble utsendt i desember 1988 til de aktuelle landbrukskontor.

Kontrollarbeidet er i hovedsak utført av Jørund Braa som studerer ved Norges Landbrukshøgskole. Braa var engasjert ved miljøvern-avdelingen i perioden f.o.m. 19. juni t.o.m. 28. juli d.å. 2 av avdelingens egne ansatte har foretatt kontroll på vel 60 bruk.

De enkelte landbrukskontor har bistått ved utarbeidelsen ved kontrollopplegg m.v. Kontrollen er kunngjort i Landbrukstidende og i avisene i fylket. Varsel overfor den enkelte bruker er ikke gitt.

Opplegget ble endel endret som følge av nye retningslinjer for samarbeid og saksbehandling ved ytre etater gitt av Miljøvern-departementet og Landbruksdepartementet i april 1989, jfr. rapportens pkt. 6.

2. OMFANGET AV KONTROLLEN

Som nevnt under pkt. 1. ble opprinnelig oppsett ikke fulgt ved kontrollen. Omfanget av kontrollen går fram av tabell 3a og 3b.

3 A. RESULTATENE FRA KONTROLLEN - FØRSTEGANGSKONTROLL

KOMMUNE	VASSDRAG/ RESIPIENT	BRUK	ANTALL		MRK.
			PÅLEGG SILO	PÅLEGG GJØDSEL	
M. Gauldal	Gaula (v./Kotsøy)	1		1	Klagesak
Osen	Steinsdalselva	38	9	10	Klager fra publikum
Osen	Nordelva	8	1	1	- " -
Røros	Aursunden	52	11	9	Ø. Glommaprosj.
Hemne	Vinjefjorden	1		1	Klagesak
Selbu	Selbusjøen	2		1	
		<u>102</u>	<u>22</u>	<u>23</u>	

KOMMUNE	VASSDRAG	ANTALL					MRK.	
		BRUK MED TIDLIGERE PÅLEGG			NYE PÅL. SILO	NYE PÅL. GJØDS.		INN-KREVD GEBYR
		TOTALT	ANT. PÅLEGG SILO	GJØDS.				
AGDENES	Lena	4	1	4		3		
"	Storvatnet	8	6	3	1	1		
"	Litlvatnet	4	4	1	3		1	
"	Åremselva	1	1	1	1	1	1	
ORKDAL	Tonga (Hovedv. Orkla)	1		1		1		
"	Vorma (")	2	2	2	2	1		
"	Ustøya (")	4	4	1	3			
"	Gangåsv. (")	9	5	7	5	1	5	
MELHUS	Kjela (Hovedv. Gaula)	1		1				
"	Vigda	2	1	1				
RISSA	Sørfjorden	5	4	5	1	2	1	
"	Klokkerbekken	1	1					
"	Pølbekken	4	0	0	3	1		
MALVIK	Storelva	2	1	2				
"	Sagelva	2		2	1			
"	Malvikbukta	1		1				
MELDAL	Frilsjøen	1	1	1	1	1		
"	Ringavatnet	2		2				
"	Åsskjerva	1		1	1			
BJUGN	Liavatnet	8	4	5	3	1		
"	Hellemsbekken	3	1	2	1			
"	Sæterbekken	2	2	2	1			
"	Kotengsvatnet	1		1				
"	Koet	1		1	1			
"	Eidsvatnet	11	6	9	3	1	1	
SKAUN	Viggja	2	1	1	1	1	1	
"	Vigda	6		6		1		
"	Børselva	13	6	7	5	2	3	
RENNEBU	Ila	5	3	5				
"	Orkla	17	6	5	2	8	2	
HEMNE	Rovatnet	14	9	5	3	3		
	Vinjefjorden	2	1			2	1	
							1 klagesak -88 1 - " - -89	
KLÆBU	Nidelva	1	1		1			
ÅFJORD	Stordalselva	9	6	3	2	2		
SNILLFJ.	Snildalselva	4	4	0	1		1	
"	Bergselva	3	0	3	1			
ØRLAND	Balsneselva	5	0	0				
							Klagesak	
	SUM	162	81	91	47	33	17	

4. VURDERING AV UTVIKLING I TEKNISK STANDARD I ANLEGGENE

De påviste feil når det gjelder siloanlegg omfatter både drift og teknisk utstyr. Begge feilkilder har imidlertid sammenheng med mangelfullt tilsyn og oppfølging av brukerens side. Mange feil kan med enkle midler utbedres i løpet av kort tid. Det er beklagelig å konstatere at det fortsatt er lett å påvise direkte slurv, særlig i den daglige drifta. Bagatellmessige tiltak som kan settes i verk for å utbedre små mangler blir ikke gjennomført. Det er grunn til å påpeke at små mangler kan forårsake betydelige forurensningsskader.

Ca. 50% av de etterkontrollerte siloanlegg i 1989 var beheftet med feil. Dette bekrefter våre antagelser om at det blir vanskelig å nå målsettingen om at alle punktutslipp skal være sanert innen år 2000.

Den tekniske standarden på anlegg fra leverandør er god. Som nevnt foran er det brukerne som er det avgjørende ledd for hvorvidt anlegg fungerer eller ikke. De siste års feilprosent har ikke vist markert nedgang, noe som må bety at standarden på anleggene ikke blir bedre. Vi har ikke foretatt registrering av utesiloer, men har i enkelte områder konstatert at slike siloer har et visst omfang.

Feilprosenten for gjødselkjelleren ligger på ca. 35 for bruk kontrollert i 1989 og som har fått pålegg tidligere. Selv om det relativt sett er bedre resultat m.h.p. utbedring for gjødselkjellere i motsetning til siloanlegg finnes det mange anlegg med graverende lekkasjer og som heller ikke er forsøkt utbedret siden første pålegg ble gitt.

Vårt inntrykk er at teknisk standard som helhet forbedres for hvert år. På samme måte som for siloanlegg er imidlertid utbedrings-takten for lav hvis alle punktutslipp fra gjødselkjellere skal være sanert innen år 2000.

For å nå dette målet er det nødvendig med et helt annet tempo i utbedringsarbeidet.

5. VURDERING AV EFFEKTENE I VASSDRAG OG UTVIKLING I TILSTANDEN I RESIPIENTENE

Vi har i liten grad gått inn og sett nærmere på effektene i vassdrag og utvikling i resipienttilstand. Det er imidlertid på initiativ fra fylkesmannens miljøvernnavdeling igangsatt en bekkeundersøkelse i 4 utvalgte bekker i fylket hvor vi antar påvirkningen fra landbruket kan påvises forholdsvis lett.

Foreløpige resultater bekrefter at påvirkningen fra landbruket synes å være betydelig, særlig m.h.p. fosfor og nitrogen.

Handlingsplanen mot landbruksforurensninger ble avsluttet i 1988 og rapporten fra dette prosjektet er nå lagt fra. Hovedkonklusjonene tilsier bl.a. at det er nær sammenheng mellom tiltak og mengden av tilførte næringsstoffer i vassdrag.

Miljøvernnavdelingen er av den oppfatning at erfaringene fra handlingsplanen gir brukbart svar på tidligere usikkerhet og antagelser omkring forurensningstilførsler fra landbruket. Handlingsplanens resultater bør bli retningsgivende for det videre arbeid med å redusere landbruksforurensningene.

6. OMTALE AV ERFARINGENE MED KONTROLLOPPLEGGET OG REAKSJONSMÅTENE

Vårt kontrollopplegg for 1989 ble utarbeidet i desember 1988. Etter at nye retningslinjer for samarbeid og saksbehandling mellom ytre etater ble lagt fram fra Landbruksdepartementet og Miljøvern-departementet i april 1989 ble det gjort vesentlige endringer i opplegget. Førstegangskontrollen ble i utgangspunktet tatt ut til fordel for etterkontroll i tråd med de nye retningslinjene.

Vi har imidlertid foretatt førstegangskontroll i en viss utstrekning, først og fremst på grunnlag av klager. For Aursundens vedkommende ble kontrollen utført i forbindelse med Glomma-prosjektet i samråd med miljøvernkonsulenten og landbrukskontoret i Røros.

Vårt kontrollopplegg baserer seg på kontroll av alle bruk i samme nedbørfelt. Dette er en ressurskrevende form for kontroll. Den gir imidlertid en god oversikt over tilstanden på alle bruk i nedbørfeltet. Denne kontrollformen virker også mest rettferdig overfor gårdbrukerne. Ingen slipper unna kontrollen.

Landbrukskontorenes miljøregistrering har som nevnt medført at førstegangskontrollen er redusert. I retningslinjene for samarbeid mellom landbruksetat og miljøvern-avdeling er det anbefalt at landbrukskontorets registrering skal skje før fylkesmannen foretar kontroll. Dette er tatt til etterretning. Resultatene fra landbrukskontorenes registrering vil foreligge i 1991. Vi imøteser disse resultatene med stor interesse.

Våre reaksjonsmåter overfor brukerne er delt i 3 kategorier:

1. Pålegg tilknyttet gebyr ved førstegangskontroll. Fristen for siloanlegg settes normalt til 15. juni året etter kontrollen. For gjødselanlegg settes fristen til 1. oktober det påfølgende år.
2. Pålegg tilknyttet forhøyet gebyr ved etterkontroll. Innkreving av tidligere ilagt gebyr i regi av skattefogden. Ny frist for utbedring kan variere ut i fra hvor omfattende det påviste forhold er.
3. Anmeldelse av de påviste forhold.

Erfaringene med våre reaksjonsmåter er delte. Resultatene ved etterkontroll tyder ikke på at våre pålegg blir tatt alvorlig nok. Andre gangs pålegg og samtidig innkreving av gebyr medfører som regel at opprinnelig pålegg etterkommes raskt eller at det søkes planleggingsbistand hos landbruksmyndighetene for mer omfattende utbedringer.

Anmeldelse benyttes i unntakstilfelle. Fylkesmannen har ikke anmeldt brukere i 1989, men har gitt uttalelser i 2-3 saker som er anmeldt av andre.

Vårt kontrollomfang synes å være i samsvar med landbruksmyndighetenes kapasitet for planlegging og veiledning. Vi ser liten hensikt i å øke kontrollomfanget vesentlig utover dagens nivå hvis planleggings-/veiledningsmyndighetene ikke tilføres ressurser i tilsvarende grad.

7. STATUS FOR LANDBRUKSKONTROLLEN

ÅR	ANT. NYKONTROLLER	ANT. REAKSJONER
1982	171	101
1983	279	184
1984	278	191
1985	421	183
1986	358	193
1987	159	90
1988	62	42
1989	102	45
SUM	1830	1029

8. VASSDRAGSOVERSIKT

KOMMUNE	VASSDRAG	MERKNAD
AGDENES	LENA	FERDIG ETTERKONTROLL
"	LITLVATNET	- " -
"	STORVATNET	- " -
"	ÅREMSELVA	- " -
HEMNE	ROVATNET	- " -
HITRA	BARMANNSFJ.	- " -
"	STRØMSVASSDR.	- " -
HOLTÅLEN	HESJA	- " -
MALVIK	STORELVA	- " -
"	SAGELVA	- " -
MELHUS	BØVRA	- " -
"	KJELA	- " -
"	LANGBEKKEN	- " -
"	LYNGA	- " -
"	RATBEKKEN	- " -
"	NIDELVA	- " -
"	VIGDA	- " -
M. GAULDAL	STAVILA	- " -
"	ILA	- " -
ORKDAL	HOSTON	- " -
"	GANGÅSVATENET	- " -
"	USTØRJA	- " -
"	TONGA	- " -
MELDAL	RINGAVATNET	- " -
"	RESA	- " -
"	FRILSJØEN	- " -
RISSA	BOTNEN	DELVIS ETTERKONTROLL
"	SKAUGA	FERDIG ETTERKONTROLL
"	SØRFJORDEN	DELVIS ETTERKONTROLL
"	KLOKKERBEKKEN	- " -
BJUGN	EIDSVATNET	FERDIG ETTERKONTROLL
"	HELLEMSBEKKEN	- " -
"	LIAVATNET	- " -
"	SÆTERBEKKEN	- " -
"	KOTENGSVATENT	- " -
"	KOET	- " -
SKAUN	VIGGJA	DELVIS ETTERKONTROLL
"	VIGDA	FERDIG ETTERKONTROLL
"	BØRSELVA	- " -
RENNEBU	ILA	- " -
"	ORKLA (Grena Hedmark)	- " -
OPPDAL	DRIVA (SUNNDAL)	DELVIS ETTERKONTROLL
"	" (DRIVDALEN)	- " -
KLÆBU	NIDELVA	FERDIG ETTERKONTROLL
SNILLFJORD	BERGSELVA	- " -
"	SNILDALSELVA	- " -
ÅFJORD	STORDALSELVA	- " -
ØRLAND	BALSNESELVA	- " -
SELBU	NEA	- " -

ISBN 82-7540-005-8